

ÅRLIG RAPPORT

2025

Innehåll

Sammanfattning.....	4
1 Inledning.....	5
2 Utgångspunkter för allmänna ombudets verksamhet.....	6
2.1 Allmänna ombudets uppdrag	6
2.2 Allmänna ombudets organisation och budget	7
2.3 Förutsättningarna för att driva verksamheten.....	7
2.4 Hemställan om ändring i 2 kap. och 113 kap. socialförsäkringsbalken.....	8
3 Allmänna ombudets verksamhet 2025	10
3.1 Inledande kommentarer.....	10
3.2 Prioriterade områden	10
3.3 Inkommande förslag på ärenden	14
3.3.1 Förslag på ärenden från Försäkringskassan	14
3.3.2 Förslag på ärenden från Pensionsmyndigheten	15
3.3.3 Förslag på ärenden från allmänheten	15
3.4 Överklaganden och domar	15
3.4.1 Överklaganden till förvaltningsrätt.....	16
3.4.2 Överklaganden till förvaltningsrätt fördel/nackdel.....	17
3.4.3 Domar från förvaltningsrätt	18
3.4.4 Överklaganden till kammarrätt	19
3.4.5 Domar från kammarrätt	20
3.4.6 Överklaganden till Högsta förvaltningsdomstolen.....	21
3.4.7 Dom från Högsta förvaltningsdomstolen	22
3.5 Allmänna ombudets utåtriktade verksamhet	24
3.5.1 Kontakter med Försäkringskassan.....	24
3.5.2 Kontakter med Pensionsmyndigheten	25
3.5.3 Andra kontakter.....	25
4 Iakttagelser – ett urval	27
4.1 Bostadsbidrag	27
4.2 Bostadstillägg.....	27
4.3 Försäkringstillhörighet.....	28
4.4 Sjukersättning	28
4.5 Sjukpenninggrundande inkomst.....	29
4.6 Tillfällig föräldrapenning.....	30

4.7	Återkrav	30
5	En spaning in i framtiden.....	32
	Bilaga: Avgöranden från kammarrätterna under 2025	33

Sammanfattning

Allmänna ombudet ska överklaga ärenden som bedöms ha stor betydelse för både enskilda försäkrade och det allmänna. Urvalet har historiskt byggt främst på tips från myndigheterna. Även i årets rapport lyfts en oroande utveckling att tipsen från myndigheterna har blivit färre vilket lett till att underlaget för det allmänna ombudets verksamhet med att få fram bra prejudikat har blivit sämre över tid. Relativt okomplicerade regeländringar skulle kunna bidra till att åtgärda problematiken.

I juni lämnade därför allmänna ombudet in en hemställan om två regeländringar. Den enda innebär att allmänna ombudet formellt inrättas som en funktion även hos Pensionsmyndigheten, vilket skulle ge bättre tillgång till myndighetens system och ärenden. Den andra innebär att allmänna ombudet ges möjlighet att överklaga ett beslut av allmän förvaltningsdomstol även om ombudet inte har varit part i första domstolsinstans. Det skulle ge en möjlighet att fånga rättsfrågor senare under processen och motverka problematiken med långa handläggningstider i förvaltningsdomstolarna.

Allmänna ombudet har under året fortsatt att utveckla arbetssättet att få fram intressanta frågor att driva och särskilt koncentrerat sig på frågor där regelverket prövats av samhällsutvecklingen. Även frågor där systematiska problem aktualiseras har överklagats, liksom situationer där beslutsmyndigheterna har fyllt ut regelverket med styrsignaler och allmänna råd.

Under år 2025 har en dom kommit från Högsta förvaltningsdomstolen där allmänna ombudet varit klagande. Talan fördes till fördel för den enskilde. Högsta förvaltningsdomstolen biföll överklagandet. Allmänna ombudet har härutöver beviljats två prövningstillstånd i högsta instans.

Allmänna ombudet har överklagat 103 beslut, varav 95 från Försäkringskassan och åtta från Pensionsmyndigheten, till förvaltningsrätterna. Av de 103 beslut som överklagades till förvaltningsrätterna under året har 87 överklaganden varit till fördel för den försäkrade och 16 till nackdel för den försäkrade. De enskilda förmåner som har överklagats flest gånger är bostadsförmåner och föräldrapenning.

Allmänna ombudet har fortsatt att etablera kontakter i olika sammanhang för att göra ombudets verksamhet mer känd och att få till stånd ett bredare inflöde av tips på intressanta rättsfrågor att driva och ärenden att överklaga.

Iakttagelserna har på samma sätt som föregående år samlats in och utretts på ett systematiskt sätt.

1 Inledning

Regeringen har i regleringsbrevet för Försäkringskassan år 2025 uppdragit åt allmänna ombudet för socialförsäkringen (fortsättningsvis allmänna ombudet eller ombudet) att lämna en samlad redogörelse för ombudets verksamhet under år 2025 inklusive ombudets viktigaste iakttagelser. Av redovisningen ska det framgå hur många beslut från Försäkringskassan respektive Pensionsmyndigheten som allmänna ombudet har överklagat under året samt fördelningen mellan överklaganden till fördel och till nackdel för den försäkrade. Det ska även framgå hur många prejudicerande domar som allmänna ombudet har bidragit till att driva fram.

Rapporten inleds med en presentation av allmänna ombudets uppdrag och verksamhet under året (avsnitt 2). Därefter följer en redogörelse för hur allmänna ombudets verksamhet har bedrivits, dels med fokus på hur många beslut som överklagats och hur många domstolsavgöranden som kommit, dels vilka typer av frågor som ombudet arbetat med under året (avsnitt 3). Därefter redovisas i avsnitt 4 ombudets viktigaste iakttagelser som har gjorts. Vad gäller iakttagelserna presenteras endast ett urval i rapporten. En fullständig redovisning sker muntligen till regeringen. Rapporten avslutas med en framåtblick (avsnitt 5).

I en bilaga till rapporten redovisas årets samtliga avgöranden från kammarrätterna där allmänna ombudet varit part.

2 Utgångspunkter för allmänna ombudets verksamhet

2.1 Allmänna ombudets uppdrag

Allmänna ombudet utses av regeringen och är självständigt i förhållande till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Allmänna ombudets funktion är att överklaga Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens beslut.¹

Syftet med allmänna ombudets verksamhet är inte närmare reglerat i lag. Däremot har syftet berörts i förarbetena i samband med att allmänna ombudet inrättades.² Där sägs att möjligheten att överklaga beslut huvudsakligen bör användas då det krävs för att utjämna en oenhetlig rättstillämpning på områden där behov av prejudikat är särskilt framträdande. I budgetpropositionen för år 2017, med anledning av resurstillskottet till allmänna ombudet, uttalades att förstärkningen av allmänna ombudet framförallt syftar till att det ska drivas fram fler vägledande domar inom områden där bedömningsutrymmet i de enskilda fallen är stort liksom där besluten har påtagliga ekonomiska konsekvenser för enskilda och för det allmänna.³

Fokus i uppdraget är, som framgår ovan, att driva fram vägledande avgöranden i domstol som bidrar till att rättstillämpningen blir enhetlig. Grunden i det arbetet är att få en fråga allsidigt belyst så att domstolen får ett brett underlag för sin bedömning. Allmänna ombudets uppgift är inte att ha en egen uppfattning i sakfrågan, det vill säga att få en viss uppfattning bekräftad i domstol. Detta medför att allmänna ombudets överklaganden ofta har inslag av argument som talar både för och emot en viss rättstillämpning. Av processuella skäl krävs dock i en domstolsprocess att det finns ett klart yrkande som domstolen kan ta ställning till, det vill säga allmänna ombudet måste bestämma vilken ”utgång” som domstolen ska pröva. Yrkandet ska dock inte ses som allmänna ombudets uppfattning i en viss fråga. Att det överordnade syftet är att driva fram vägledande avgöranden i domstol speglas också av att det allmänna ombudet är oförhindrad att ändra inställning under processens gång om det sker till den enskildes fördel.⁴ Allmänna ombudet kan således inta motsatta ståndpunkter i samma process i olika instanser om det behövs för att föra målet vidare.

Som utvecklas i avsnitt 2.3 är allmänna ombudets uppdrag beroende av goda kontaktvägar inom respektive myndighet för att kunna uppnå målet att identifiera frågor där vägledande avgöranden behövs. En öppen dialog med alla aktörer som berörs av socialförsäkringslagstiftningen är därför av yttersta vikt. För att fullgöra

¹ 113 kap. 12 § socialförsäkringsbalken.

² Prop. 2003/04:152 s. 241 ff.

³ Prop. 2016/17:1, utgiftsområde 10 s. 32.

⁴ HFD 2021 ref. 71.

uppgift krävs således omvärldskunskap och en helhetssyn över verksamheten, men också insyn i varje enskilt ärende och överklagande.

2.2 Allmänna ombudets organisation och budget

Allmänna ombudet och dess kansli har, liksom tidigare, sin placering på Försäkringskassans huvudkontor vid Telefonplan i Stockholm.

Enligt Försäkringskassans regleringsbrev för 2025 får allmänna ombudet och dess kansli 8 273 000 kronor av tilldelat förvaltningsanslag.

Under året har, förutom allmänna ombudet, fem jurister varit i tjänst och en jurist varit tjänstledig. Utgångspunkten är att samtliga processer hanteras av allmänna ombudets egen personal. Enligt 113 kap. 12 § socialförsäkringsbalken kan allmänna ombudet förstärkas av personal från Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Att processa med egenanställd personal är emellertid en målsättning, eftersom det är ett viktigt uttryck för den självständiga roll som allmänna ombudet har.

Allmänna ombudet har också en egen arbetsordning. Samtidigt har allmänna ombudet valt att följa den administrativa policy som Försäkringskassan tillämpar, som till exempel möjligheten att distansarbeta upp till två arbetsdagar under en arbetsvecka.

Som antyddes redan i förra årets rapport har det allmänna ombudet under året infört ett delvis nytt arbetssätt. Mer resurser har lagts på att självständigt inhämta beslut och gå igenom ärenden i större omfattning än tidigare.

2.3 Förutsättningarna för att driva verksamheten

Till skillnad från många andra statliga verksamheter har allmänna ombudet inget naturligt inflöde av ärenden. Arbetet med att hitta nya ärenden som passar för att driva fram oklara rättsfrågor måste därför planeras och utföras självständigt för att en inkorg ska fyllas. Denna uppgift sker parallellt med processandet.

Eftersom allmänna ombudet endast kan inträda i processen genom att överklaga det ursprungliga grund- eller omprövningsbeslutet är det naturligt att det arbetet måste fokusera på Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens beslut och att arbetet är beroende av att ärenden fångas upp hos myndigheterna. Även om det allmänna ombudet delvis förändrat sitt arbetssätt och mer aktivt självständigt söker upp olika ärendetyper är tipsen från myndigheterna fortfarande grunden som verksamheten vilar på.⁵

Antalet tips från myndigheterna är dock, som har redovisats i tidigare rapporter, tydligt vikande. Under åren 2017 – 2020 låg antalet stabilt på 500 – 600 tips årligen för att därefter sjunka markant. Under åren 2022 – 2023 hade mängden nästan halverats och låg på runt 300 tips årligen. Under 2024 genomförde

⁵ I förarbetena framgår att en förutsättning för att det allmänna ombudet ska kunna fullgöra sin uppgift är att beslutsmyndigheten underrättar det allmänna ombudet om beslut där det finns anledning att överklaga, se prop. 2003/04:152 s. 262.

allmänna ombudet därför cirka 25 informationsträffar med Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Vi har även under det här året genomfört många informationsträffar med myndigheterna. Effekten har emellertid i stort sett uteblivit. År 2024 uppgick antalet tips till drygt 400. Antalet tips för år 2025 ligger på samma nivå.

Som nämnts i tidigare rapporter accentueras svårigheterna med att fånga upp ärenden i första instans av att det allmänna ombudet inte kan inträda i processen i ett senare skede. Bland annat av det skälet har det under året getts in en hemställan om regeländringar till Regeringskansliet, se nästa avsnitt.

2.4 Hemställan om ändring i 2 kap. och 113 kap. socialförsäkringsbalken

I föregående års rapporter har olika utmaningar som gör det svårt för allmänna ombudet att driva målen till högsta instans identifierats. Där har bland annat redogjorts för vissa processuella begränsningar, så som avsaknaden av möjligheten till sent partsinträde, men också att tillgången till Pensionsmyndighetens ärenden och verksamhet är mer begränsad än tillgången till Försäkringskassans ärenden och verksamhet.

Under senare år har enligt allmänna ombudets uppfattning situationen på socialförsäkringsområdet dessutom förändrats på ett sätt som gör det alltmer angeläget att förbättra det allmänna ombudets möjligheter att driva fram vägledande avgöranden. I juni lämnades därför in en hemställan om två förändringar i socialförsäkringsbalken.

Allmänna ombudet föreslår i hemställan att ombudet får en möjlighet att överklaga ett beslut av allmän förvaltningsdomstol även om ombudet inte har varit part i den första domstolsinstansen (sent partsinträde). Skälen för sent partsinträde är sammanfattningsvis att hög lagstiftningstakt ställer krav på en snabbare möjlighet till att få fram prejudicerande avgöranden, vilket motverkas av allt längre omloppstider hos förvaltningsdomstolarna samt ett vikande antal impulser från beslutsmyndigheterna om rättsfrågor att driva, vilket ställer större krav på det allmänna ombudet att fånga upp frågorna själv. Det arbetet underlättas av att kunna bevaka avgöranden framförallt vid förvaltningsrätterna.⁶

Den andra regeländringen som föreslås är att det i 2 kap. 2 § socialförsäkringsbalken införs en bestämmelse som innebär att allmänna ombudet är inrättat både hos Försäkringskassan och hos Pensionsmyndigheten. Att formellt inrätta allmänna ombudet som en funktion även hos Pensionsmyndigheten ger ett rättsligt stöd för att låta ombudet få del av internt material och interna system hos Pensionsmyndigheten. På så sätt skulle ärendehantering hos allmänna ombudet kunna ske på ett likartat sätt i de båda myndigheterna.

⁶ I den årliga rapporten för 2024 redovisas dessa skäl mer utförligt.

Frågan om hur rollen för allmänna ombudet för socialförsäkringen bör stärkas och hur de processuella förutsättningarna för att utföra ombudets uppdrag ska förbättras har varit föremål för ett flertal utredningar och olika förslag att stärka allmänna ombudets roll har lagts fram. Det kan förvisso finnas skäl att överväga även vissa andra av dessa förslag. Enligt allmänna ombudets uppfattning skulle de förslag som läggs fram i hemställan ge väsentligt förändrade förutsättningar för verksamheten på ett positivt sätt. Det finns därför skäl att anstå med ytterligares åtgärder tills effekten av dessa förslag – om de genomförs – kan utvärderas.

3 Allmänna ombudets verksamhet 2025

3.1 Inledande kommentarer

Eftersom allmänna ombudet är självständigt i förhållande till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten är det ombudet som väljer vilka frågor som ska drivas och vilka ärenden som ska överklagas. Inte heller kan enskilda som ärendena gäller, intresseorganisationer eller andra påverka urvalet. Däremot tar allmänna ombudet gärna emot förslag på frågor, både från myndigheter inom socialförsäkringsområdet, domstolar, intresseorganisationer och andra. Att allmänna ombudet har en öppenhet att ta emot impulser från alla håll är viktigt för att upprätthålla objektiviteten, men också för att fånga upp relevanta frågor. Lika viktigt är det att allmänna ombudet sedan gör en självständig prövning av vilka impulser som ska leda fram till ett överklagande. Alla förslag granskas från samma utgångspunkter; är det en fråga där vägledande domstolsavgöranden behövs?

Av naturliga skäl är Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten de mest centrala myndigheterna när det gäller att fånga upp frågor. Kritiskt tänkande beslutsfattare och handläggare är en förutsättning för att allmänna ombudet ska kunna driva fram vägledande domar och göra verklig skillnad. Det är därför nödvändigt att allmänna ombudet tillåts ha en dialog med alla avdelningar och alla yrkeskategorier inom beslutsmyndigheterna. Allmänna ombudet har sedan tidigare mycket väl upparbetade kontaktytor med företrädare för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Det finns dock skäl att fortsätta att utveckla systematiken och metodiken för att få fram frågor av prejudikatsintresse.

Avsnittet inleds med en redogörelse av vilka frågeställningar som allmänna ombudet har fokuserat på under året följt av vilka ärenden som inkommit. Avsnittet avslutas med en beskrivning av allmänna ombudets utåtriktade verksamhet.

3.2 Prioriterade områden

Allmänna ombudets uppdrag är att driva fram prejudikat för att tydliggöra oklara områden inom socialförsäkringen. Typiskt sett är behovet av sådana insatser större på områden med ny lagstiftning. Eftersom lagstiftningstakten på socialförsäkringsområdet är hög rör det sig normalt om ett relativt stort antal förmåner årligen med större eller mindre regelförändringar.

En annan signal för allmänna ombudet att rikta fokus mot ett område kan vara att myndigheterna är särskilt aktiva inom ett förmånsslag genom att publicera rättsliga ställningstaganden eller genom utfyllande bedömningar i sina vägledningar. Ytterligare en signal som kan tyda på oklarheter som ger ett behov av klargörande avgöranden kan vara att regeringen i regleringsbrev till

Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten lyfter fram och begär uppföljning av enskilda förmåner eller förmånsslag.

Förändringar i samhället kan också leda till att regleringen av olika förmåner ska tillämpas i nya sammanhang och situationer. Det kan röra sig om förändrade familjemönster, den demografiska utvecklingen med en alltmer åldrande befolkning, en ökad eller minskad migration, förändringar på arbetsmarknaden eller den tekniska utvecklingen med de möjligheter som detta innebär.

En generell utgångspunkt bör också vara att prioritera sådana områden där oklarheter i tillämpningen ger stora effekter; antingen på individnivå eller på samhällsnivå. Ytterst handlar detta om att värna socialförsäkringens legitimitet. För att socialförsäkringssystemet ska kunna fylla sin avsedda funktion är det viktigt att socialförsäkringen tillämpas rättvist och enhetligt och att förmåner utgår enligt de förutsättningar som lagstiftaren fastställt. Det är lika viktigt att enskilda försäkrade inte faller mellan stolarna, som att ingen försäkrad överkompenseras. Socialförsäkringen är dessutom av stor statsfinansiell betydelse. En för generös tillämpning av socialförsäkringen innebär ett ineffektivt användande av statens resurser.

Under år 2025 har allmänna ombudet fokuserat på frågeställningar inom följande områden.

En förändrad arbetsmarknad

Arbetsmarknaden har genomgått förändringar. En allmänt känd utveckling är förskjutningen från tillverkningsindustri till tjänstesamhälle. Denna förändring, liksom teknologisk utveckling och ekonomins globalisering, har under de senaste årtiondena lett till att en ökande andel av arbetskraften har deltidsanställning och anställningar på kort tid. En annan trend är att arbete inte nödvändigtvis utförs på en fast arbetsplats, utan utförs på distans. Särskilt de arbetsbaserade socialförsäkringsförmånerna ställs därför inför nya situationer vid regeltillämpningen.

Liksom tidigare år har allmänna ombudet drivit ärenden som gäller rätt till förmåner för försäkrade med behovsanställningar eller oregelbunden arbetstid. En fråga som under året besvarats av Högsta förvaltningsdomstolen är att en försäkrad som i begränsad omfattning bedriver näringsverksamhet kan betraktas som helt eller delvis arbetslös vid tillämpningen av bestämmelserna om SGI-skydd och därmed kan skydda en tidigare inkomst av anställning.⁷

En annan fråga som allmänna ombudet drivit under året är hur det så kallade 240-dagarsvillkoret i föräldraförsäkringen ska tillämpas vid oregelbundna månadsinkomster. Villkoret innebär att en förälder – för att ha rätt till de första 180 dagarna av föräldraförsäkringen på sjukpenningnivå – ska ha varit försäkrad för en sjukpenning som överstiger lägstannivån för föräldrapenning.⁸ Dessa överklaganden är ett exempel på allmänna ombudets nya arbetssätt där frågor

⁷ HFD 2025 ref. 45

⁸ Enligt 12 kap. 24 § andra stycket är lägstannivån 180 kronor om dagen för hel föräldrapenning.

fångas upp på eget initiativ. Ett stort antal mål väntar på avgöranden i underinstanserna.

Myndigheternas normering och tillämpning

Som påpekats tidigare är allmänna ombudets uppdrag att medverka till en enhetlig rättstillämpning. Utöver att hantera frågor där beslutsmyndigheterna saknar en enhetlig rättstillämpning finns det också ett värde i att rättsfrågor som är oklara drivs till domstol även om beslutsmyndigheterna genom egen normering tillämpar dem på ett enhetligt sätt. Det finns flera skäl för det. Rättsordningen bygger på att det alltid är Högsta förvaltningsdomstolen som har sista ordet i hur lagstiftningen ska tillämpas. Ett avgörande från Högsta förvaltningsdomstolen i en viss fråga ger också en förutsebarhet för den enskilde. I avvaktan på eventuell ny lagstiftning kan den enskilde vara förvissad om att Högsta förvaltningsdomstolens tolkning är den gällande. Denna förutsebarhet finns inte när myndigheternas tillämpning grundar sig på deras egna ställningstaganden eller normerande skrivningar i vägledningar. Det finns inget som hindrar att myndigheterna ändrar sin normering. Ett exempel under året på den frågan är hanteringen av begreppet allvarlig sjukdom inom sjukförsäkringen. Begreppet tolkades tidigare med utgångspunkt i Socialstyrelsens definition, men som numera – sedan det styrdokumentet upphörde att gälla – vilar på ett nytt rättsligt ställningstagande från Försäkringskassan. Situationen har aktualiserat ett flertal överklaganden av allmänna ombudet till förvaltningsrätterna.

En annan fråga som fortfarande är aktuell är hur sjukersättning i form av garantiersättning och garantipensionen kommit att omdefinieras utifrån att de numera utgör en minimiförmån i ett unionsrättsligt perspektiv.⁹ Vad gäller möjligheten att exportera en miniförmån tolkar Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten reglerna olika. Försäkringskassan anser att sjukersättning i form av garantiersättning som en miniförmån ska exporteras.¹⁰ Pensionsmyndigheten är av motsatt uppfattning och gör bedömningen att en miniförmån betalas ut endast till de som är bosatta inom det land som beviljar förmånen.¹¹ Det saknas fortfarande klargörande avgöranden från högsta instans. Allmänna ombudet har under året överklagat såväl beslut från Försäkringskassan som från Pensionsmyndigheten.

Försäkringskassan införde under år 2024, vilket beskrevs i förra årets rapport, en förändrad hantering av SGI-skyddsutredningar under en viss tidsperiod där en persons SGI-skydd utreds och personen är helt eller delvis arbetslös. Ett projekt genomfördes med omprövningsenheten avseende frågan om en ny sjukpenninggrundande inkomst kan fastställas under så kallad SGI-skyddad tid i ett pågående ersättningsärende. Detta ledde till ett antal överklagande. Under året

⁹ EU-domstolens dom i mål nr C-189/16, *Zaniewicz-Dybeck*, EU:C:2017:946, och HFD 2018 ref. 38.

¹⁰ Försäkringskassan rättsligt ställningstagande 2022:09.

¹¹ Se Pensionsmyndighetens hemsida, besökt den 5 februari 2026.

har tre kammarrätter dömt i frågan med olika utgång.¹² I januari 2026 beviljade Högsta förvaltningsdomstolen prövningstillstånd i ett av dessa mål.¹³

En situation som aktualiserats är hur elkostnader ska beräknas i förhållande till bostadskostnader, vilket har betydelse för bostadstilläggets storlek. Situationen aktualiseras både i Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens tillämpning och styrs av en föreskrift från Pensionsmyndigheten. Allmänna ombudet har under året överklagat ett flertal beslut med olika utgång från båda myndigheterna till förvaltningsrätterna.

Gamla regler i en ny verklighet

Som tidigare år tillkommer nya situationer som behöver passas in i det befintliga regelverket. Ett exempel, som togs upp förra året men som fortfarande har varit aktuellt under år 2025, är frågor om civilstånd och bosättning.

Allmänna ombudet har även drivit två olika frågor som gäller tillämpningen av 106 kap. 9 § och 23 § socialförsäkringsbalken. Här anges att om den försäkrade vårdas på en institution, utanför en institution på det allmännas bekostnad eller där staten, regionen eller kommunen är huvudman för vården finns det begränsningar när merkostnadsersättning/omvårdnadsbidrag kan betalas ut. Den grundläggande tanken med att ersättning inte ska utges när en försäkrad vårdas på institution är i princip att hen vårdas på det allmännas bekostnad. Den försäkrade förutsätts därför inte ha några kostnader.

Den ena frågan – om ett träningsboende ska likställas med en sådan institution som medför att merkostnadsersättning inte kan lämnas – hade vid årsskiftet ännu inte besvarats av Högsta förvaltningsdomstolen.¹⁴ Den andra frågan som allmänna ombudet drivit under året gäller om föräldern kan nekas omvårdnadsbidrag under tid som barnet är placerat i hemmet med stöd av LVU utan att någon ersättning utgår från det allmänna. Ett antal mål ligger för närvarande i underrätterna.

Ytterligare en annan situation är hur aptitreglerande läkemedel ska hanteras i förhållande till regleringen om merkostnadsersättning.

Vad gäller omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning finns alltså ett behov av klargöranden kring hur bedömningen av arbetsinsatsen för respektive nivå ska göras, men även vilken betydelse föräldraansvaret har vid denna bedömning.

¹² Kammarrätten i Göteborgs dom den 3 september 2025 i mål 382–25, Kammarrätten i Stockholms dom den 15 december 2025 i mål 2764–25 och Kammarrätten i Sundsvalls dom den 19 december 2025 i mål 3113–24.

¹³ Högsta förvaltningsdomstolens mål nr 6681–25.

¹⁴ Högsta förvaltningsdomstolens mål nr 7467–24.

3.3 Inkommande förslag på ärenden

Som nämnts ovan får allmänna ombudet tips från olika håll. Under år 2025 har impulserna, på samma sätt som under tidigare år, främst kommit från Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten.

När förslag på ärenden kommer in från Pensionsmyndigheten, begärs myndighetens akt in och det läggs upp ett ärende i diariesystemet. Detta är inte nödvändigt för de förslag på ärenden som kommer från Försäkringskassan, eftersom allmänna ombudet administrativt är en del av Försäkringskassan. Allmänna ombudet kan således ta del av dessa ärenden direkt i myndighetens olika handläggningssystem och behöver inte begära in dem för att göra en granskning. Ett ärende läggs upp i diariesystemet endast i de fall då allmänna ombudet överväger att överklaga Försäkringskassans beslut.

Som framgår av den hemställan allmänna ombudet gett in, se avsnitt 2.4, innebär den omständigheten att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten är olika myndigheter ibland till svårigheter ur sekretess- och dataskyddsperspektiv. Om det förslag som finns i hemställan genomförs skulle ärendehanteringens hos allmänna ombudet kunna ske på ett mer likartat sätt i de båda myndigheterna.

3.3.1 Förslag på ärenden från Försäkringskassan

Under året har cirka 380 förslag på ärenden kommit in genom impulser från medarbetare på Försäkringskassan. Drygt hälften av de inkomna förslagen har lett till att ärenden lagts upp.

Dessutom har allmänna ombudet på eget initiativ tagit del av cirka 1 100 ärenden som avser merkostnadsersättning, livränta, föräldrapenning, sjukpenning och bostadstillägg. Ombudets egen genomgång av dessa ärenden resulterade i 45 upplagda ärenden.

De flesta förslagen inkommer per e-post till allmänna ombudets funktionsbrevlåda. Förslagen kommer främst från handläggare, beslutsfattare eller omprövare som har varit involverade i något beslut. En del ärenden inkommer också från specialister, verksamhetsutvecklare eller andra som inte har deltagit i handläggningen.

Merparten av alla förslag på ärenden kommer in på grund av att de gäller en fråga som efterfrågas i allmänna ombudets Informationsmeddelande (IM). Sådana meddelanden har getts ut två gånger under år 2025 – i april respektive oktober. Det är även vanligt förekommande att handläggare eller andra på eget initiativ skickar in ärenden beträffande rättsfrågor som de själva har identifierat. Ärenden kan också komma in till följd av att allmänna ombudet har pratat om en viss fråga vid ett möte eller någon annan personlig kontakt.

Som beskrivits i tidigare rapporter har ett arbetssätt att få fram intressanta rättsfrågor varit att genomföra projekt mot omprövningsenheten på Försäkringskassan. Den farhåga som allmänna ombudet redovisade i förra årsrapporten, att Försäkringskassans omorganisation av hanteringen av

omprövningsärenden skulle försvåra det arbetssättet, har besannats. Det har lett till att under 2025 har inga sådana projekt drivits med Försäkringskassan.

3.3.2 Förslag på ärenden från Pensionsmyndigheten

Från Pensionsmyndigheten har sammanlagt 31 förslag på ärenden kommit in genom impulser från medarbetare på Pensionsmyndigheten. Av dessa har merparten lagts upp som enskilda ärenden.¹⁵

På Pensionsmyndighetens intranät finns sedan år 2016 en lista över olika rättsfrågor där allmänna ombudet efterlyser ärenden, den så kallade Frågelistan. Under våren publicerades en ny Frågelista.

3.3.3 Förslag på ärenden från allmänheten

Under 2025 har telefonsamtal och e-postmeddelanden från allmänheten ökat markant jämfört med tidigare år. I huvudsak är det enskilda, som har ärenden hos Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten eller deras ombud som hör av sig. Även intresseorganisationer kontaktar fortsatt det allmänna ombudet om intressanta frågor att driva.

Många av de frågor som tas upp av enskilda vid dessa kontakter faller utanför allmänna ombudets område. Det gäller då i huvudsak synpunkter på beslutsmyndighetens handläggning eller på felaktig information som enskilda tycker att myndigheten har gett.

Ett antal kontakter gäller dock ärenden där den enskilde har fått ett beslut från Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten och vill ha allmänna ombudets hjälp med att överklaga detta. I dessa situationer är det viktigt att upplysa om att allmänna ombudet inte är allmänhetens ombud men att den enskilde har möjlighet att överklaga på egen hand eller anlita ett ombud. I några fall, när rättsfrågan har varit intressant, har allmänna ombudet tagit del av den enskildes ärende. Under året har detta lett till ett mindre antal överklaganden.

3.4 Överklaganden och domar

I denna del redovisas nya processer som har påbörjats under året, domar som har kommit in samt pågående processer som har fullföljts under året. Denna redogörelse är delvis överlappande eftersom det är årets domar och överklaganden som redovisas. I de fall då allmänna ombudet har överklagat ett beslut under år 2025 och en eller flera domstolar även har hunnit döma under året, kommer målet

¹⁵ När förslag på ärenden kommer in från Pensionsmyndigheten, begärs nästintill alltid myndighetens akt in och det läggs upp ett ärende i diariesystemet.

att ingå i båda redovisningarna. Periodiseringen innebär också att de domar som kommit in under året inte helt och hållet motsvaras av de domar som överklagats.

Som framgår av avsnitten ovan har drygt 400 tips inkommit från Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten samt ytterligare några från allmänheten. Allmänna ombudet har även på egen hand gått igenom ett stort antal ärenden i enlighet med det förändrade arbetssätt som redovisats ovan. Sammanlagt har 241 ärenden lagts upp under året.¹⁶ Dessa ärenden har således granskats noggrannare för att se om allmänna ombudet ska överklaga beslutet. I de flesta fall har en rättsutredning gjorts i respektive ärende, även om det inte alltid lett till ett överklagande.

Det är viktigt att ha ett brett underlag. Det krävs en överblick över hur ärenden på det aktuella området normalt ser ut, för att ombudet ska kunna välja lämpliga frågor och argumentera på ett bra sätt i domstol.

Att allmänna ombudet inte väljer att gå vidare med ett ärende kan ha flera orsaker. I de flesta fall har allmänna ombudet granskat flera ärenden utifrån samma fråga och sedan gått vidare med de ärenden som har ansetts mest lämpliga att överklaga. I det sammanhanget har även den geografiska fördelningen beaktats eftersom det är av vikt att frågan kommer under prövning av samtliga kammarrätter. Att en fråga prövats i flera kammarrätter med skiftande utgång kan vara skäl för Högsta förvaltningsdomstolen att meddela prövningstillstånd. I andra fall har det efter utredning visat sig att själva rättsfrågan inte är intressant att driva vidare, till exempel på grund av att det finns lagstiftning eller tidigare rättsfall som ger tillräckligt svar på frågan i ärendet. Även lagändringsförslag som är nära förestående påverkar urvalet. Det kan också vara så att rättsfrågan visserligen är intressant men att den inte bedöms ha påtagliga ekonomiska konsekvenser för enskilda eller det allmänna. I vissa fall bedöms ärendet inte vara lämpligt att överklaga på grund av omständigheter som är hänförliga till den enskilde.

3.4.1 Överklaganden till förvaltningsrätt

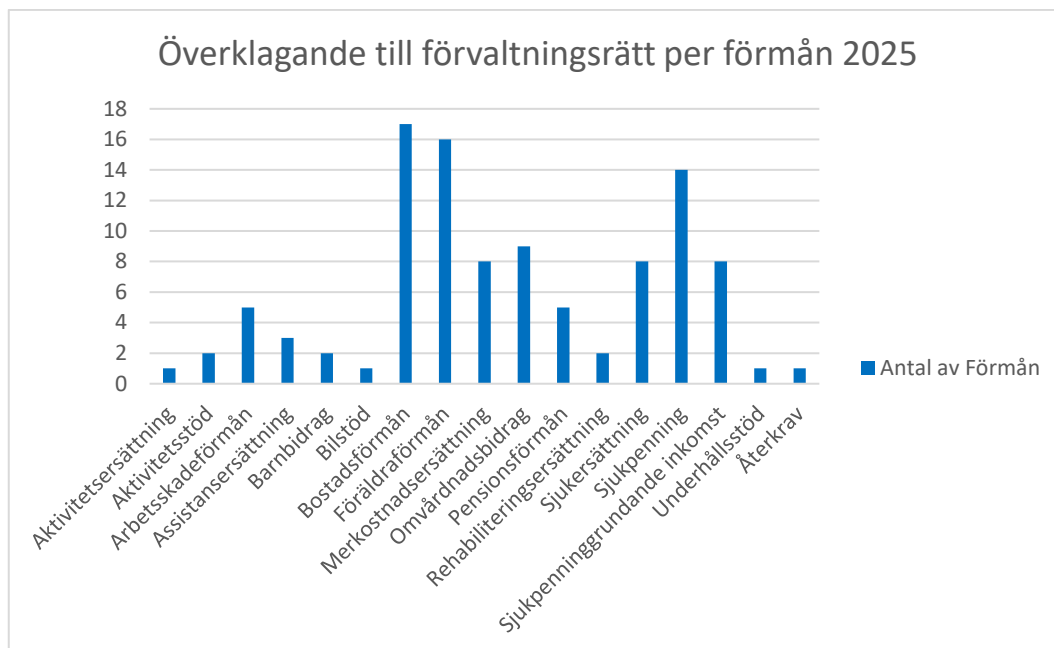
Under år 2025 har 103 beslut överklagats till förvaltningsrätterna. Flertalet överklagade beslut är grundbeslut, men även omprövningsbeslut har överklagats i viss utsträckning. Vid en jämförelse med föregående år kan konstateras att det då överklagades 84 beslut, vilket då var en ökning från året dessförinnan. Eftersom antalet tips varit konstanta är rimligen en förklaring till ökningen allmänna ombudets förändrade arbetssätt.

Av de 103 beslut som överklagades, kom 95 beslut från Försäkringskassan och 8 beslut från Pensionsmyndigheten. Dessa siffror ska jämföras med föregående år, då 78 beslut från Försäkringskassan respektive sex beslut från Pensionsmyndigheten överklagades.

Vilka förmåner som har överklagats redovisas i bilden nedan (figur 1).

¹⁶ Detta är en ökning jämfört med föregående år då 124 ärenden lades upp.

Figur 1 **Antal överklaganden till förvaltningsrätt per förmån under år 2025**

Källa: FK Diariestöd. Pensionsförmåner omfattar allmän pension, garantipension, efterlevandestöd, äldreförsörjningsstöd.

Flest ärenden vad gäller enskilda förmåner som har överklagats är bostadsförmåner och föräldrapenning. Den egna kartläggning som det allmänna ombudet genomförde under året, se avsnitt 3.3.1, rörde just dessa förmåner.

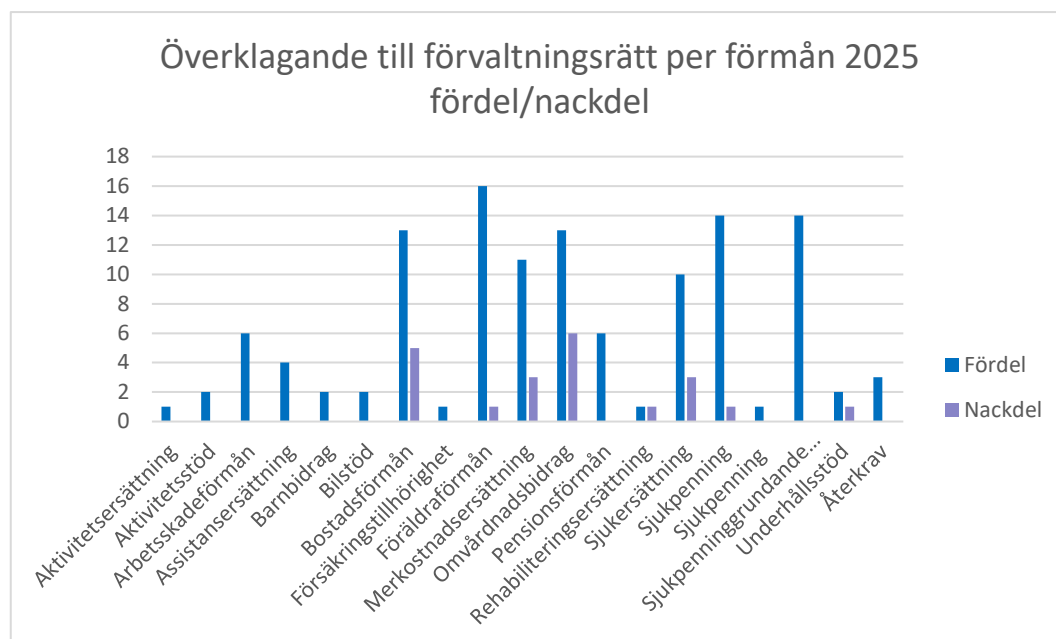
Vid en jämförelse med år 2024 kan man se att det året överklagades flest beslut inom förmånerna omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning.

3.4.2 Överklaganden till förvaltningsrätt fördel/nackdel

Av de 103 beslut som överklagades till förvaltningsrätterna under året har 87 överklaganden varit till fördel för den försäkrade och 16 till nackdel för den försäkrade. Jämfört med föregående år är andelen beslut som överklagades till fördel betydligt högre än föregående år.¹⁷ Överklaganden till fördel respektive till nackdel fördelar sig enligt följande (figur 2).

¹⁷ Det utgör 84 %. Föregående år var siffran 76 %. Under 2023 var 80 % av överklagade beslut till fördel. Detta kan jämföras med år 2022 då motsvarande siffra var 67 %.

Figur 2 Antal överklaganden till förvaltningsrätt fördelat på fördel/nackdel

Källa: FK Diariestöd. Pensionsförmåner omfattar allmän pension, garantipension, efterlevandestöd, äldreförsörjningsstöd.

För allmänna ombudet är det övergripande målet med verksamheten att få fram vägledande avgöranden i olösta rättsfrågor och på så sätt bidra till en enhetlig och förutsägbar tillämpning av socialförsäkringsbestämmelserna. Om allmänna ombudet uppnår detta genom att överklaga till fördel eller till nackdel är av underordnad betydelse.

Orsaken till att fler beslut överklagas till fördel kan delvis förklaras av att viss tillämpning från myndigheternas sida blivit mer strikt exempelvis på grund av att det i vägledande avgöranden på närliggande områden gjorts uttalanden i sådan riktning. Det är också så att tipsen styr, det vill säga att fler avslagsbeslut än bifallsbeslut omfattas av tips på mål att driva. Historiskt sett har det också ansetts att överklaganden till fördel generellt oftare får bifall i förvaltningsrätterna än ett överklagande till nackdel, särskilt om målen innehåller ett inslag av bedömning.

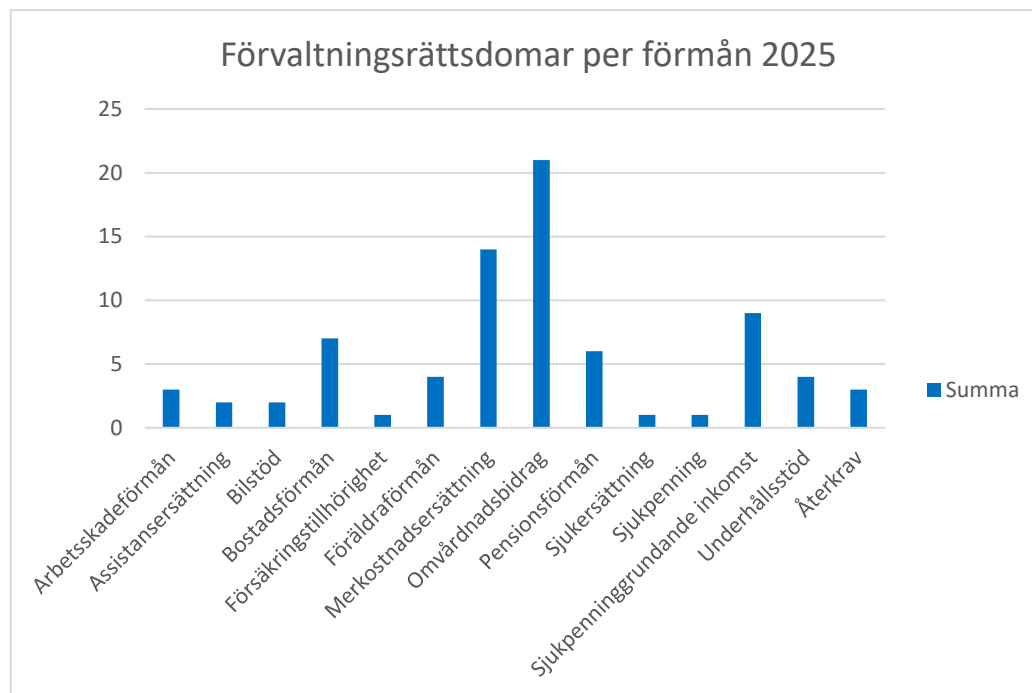
3.4.3 Domar från förvaltningsrätt

Under år 2025 har 78 domar inkommit från förvaltningsrätterna. Jämfört med 2024 är detta en ökning.¹⁸ Nio av dessa avgöranden gällde Pensionsmyndighetens beslut medan resterande 69 gällde Försäkringskassans beslut. När det gäller fördelningen bifall/avslag är andelen bifall högre jämfört med föregående år. Förvaltningsrätterna avslog 47 av allmänna ombudets överklaganden och i 30 överklaganden fick allmänna ombudet bifall.¹⁹

¹⁸ År 2024 var motsvarande siffra 61.

¹⁹ Ett överklagande avvisades efter det att domstolen avgjort målet i sak trots att överklagandetiden för det allmänna ombudet inte löpt ut.

Figur 3 Domar från förvaltningsrätt per förmån

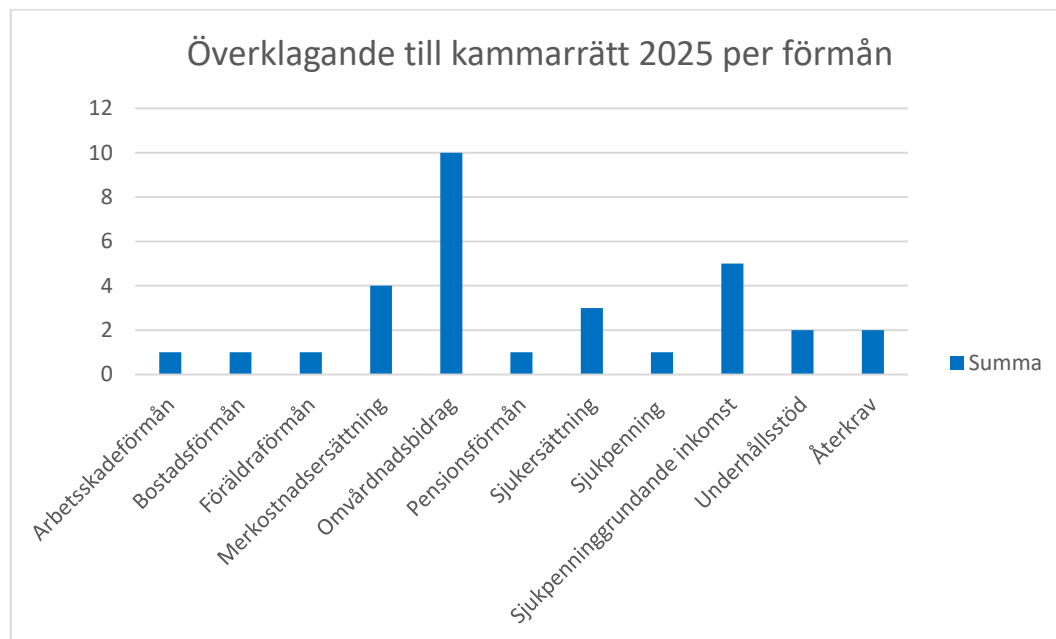
Källa: FK Diariestöd. Pensionsförmåner omfattar allmän pension, garantipension, efterlevandestöd, äldreförsörjningsstöd.

3.4.4 Överklaganden till kammarrätt

Under år 2025 har 31 förvaltningsrättsdomar överklagats till kammarrätten av allmänna ombudet. Av dessa gällde fyra överklaganden Pensionsmyndighetens ärenden och resterande Försäkringskassans. Motsvarande siffror från 2024 var 35 överklagade förvaltningsrättsdomar. Sex av dessa avsåg Pensionsmyndighetens och resterande Försäkringskassans ärenden.

Överklagandena fördelar sig per förmån enligt följande (figur 4).

Figur 4 Antal överklaganden till kammarrätt 2025 per förmån

Källa: FK Diariestöd. Pensionsförmåner omfattar allmän pension, garantipension, efterlevandestöd, äldreförsörjningsstöd.

Av de 31 överklagandena till kammarrätt var tre till nackdel och 27 till fördel.²⁰

Som framgår överklagades flest domar till kammarrätterna avseende omvårdnadsbidrag. Året innan var assistansersättning det förmånsslag som överklagades mest.

3.4.5 Domar från kammarrätt

Under år 2025 har kammarrätterna dömt i 18 mål där allmänna ombudet har varit part.²¹ Ett mål gäller Pensionsmyndighetens ärenden och resterande 17 Försäkringskassans. I tre av dessa mål har allmänna ombudet – efter att fått bifall i förvaltningsrätten – ändrat inställning till den enskildes fördel och alltså intagit motsatta ståndpunkter i förvaltningsrätt och kammarrätt.

I sex mål har allmänna ombudet överklagat till den enskildes fördel och fått bifall. Då är allmänna ombudet förhindrad att överklaga.²² Nio av kammarrätternas domar överklagades vidare till Högsta förvaltningsdomstolen under året.

För en beskrivning av målen, se bilaga till rapporten där årets kammarrättsdomar listas.

²⁰ Detta ska jämföras med föregående år då andelen överklaganden till nackdel utgjorde en sjättedel av samtliga överklaganden och resterande till fördel. År 2023 var motsvarande siffra en tredjedel.

²¹ Därutöver har två överklaganden avvisats.

²² Jämför HFD 2021 ref. 71.

3.4.6 Överklaganden till Högsta förvaltningsdomstolen

Allmänna ombudet har under år 2025 överklagat nio avgöranden från kammarrätterna till Högsta förvaltningsdomstolen. Åtta överklagande var till fördel för den försäkrade och ett till nackdel.

Nedan anges de två mål där Högsta förvaltningsdomstolen beviljade prövningstillstånd under året och frågan som ledde till att HFD släppte upp målen.

- Sjukpenninggrundande inkomst: Frågan i målet är om en försäkrad som bedriver näringsverksamhet i begränsad omfattning kan betraktas som helt eller delvis arbetslös vid tillämpningen av bestämmelserna om SGI-skydd och därmed kan skydda en tidigare inkomst av anställning (HFD 2025 ref. 45).
- Merkostnadsersättning: Frågan i målet gäller om ett träningsboende ska likställas med en sådan institution som medför att merkostnadsersättning inte kan lämnas. (mål nr 7467–24).

I nio mål har Högsta förvaltningsdomstolen inte meddelat prövningstillstånd. Dessa är:

- Sjukersättning: Frågan i målet gäller tolkningen av 33 kap. 10 a § socialförsäkringsbalken och om den enskilde kan sägas ha erfarenhet av ett arbete även om hen har utfört arbetet i en mycket blygsam omfattning (mål nr 4043–24).
- Omvårdnadsbidrag: Frågan i målet gäller vad som utgör mer än måttliga behov av omvårdnad och tillsyn på grund av funktionsnedsättning utöver de behov som en vårdnadshavare normalt kan tillgodose. En delfråga blir på vilket sätt föräldraansvaret ska vägas in i bedömningen av rätt till omvårdnadsbidrag (mål 6806–24).
- Merkostnadsersättning: Frågan i målet gäller hur rätten till merkostnadsersättning ska beräknas när det framtida prisbasbeloppet inte är känt vid tiden för beslutet. En delfråga blir om ett beslut om merkostnadsersättning alltid därför bör tidsbegränsas (mål 6919–24).
- Assistansersättning: Frågan i målet är om begreppet ”oavsett hjälpens karaktär” i 9 a § tredje stycket lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade innebär att ett behov av dubbel assistans ska bedömas på samma sätt som det grundläggande behov som det är kopplat till (mål nr 7493–24 och 1725–25).
- Sjukersättning: Frågan i målet gäller tolkningen av 33 kap. 10 a § socialförsäkringsbalken och innebörden av begreppet ”ha erfarenhet av” ett förvärvsarbete. Ska arbetsförmågan bedömas mot de arbeten som den försäkrade

haft under femton år före ansökan om sjukersättning, även om arbete endast utförts i mindre omfattning under perioden? (mål nr 551–25)

- Bilstöd: Frågan i målet gäller innebörden av begreppet ”bruka fordonet” i 52 kap. 19 § socialförsäkringsbalken (mål nr 630–25).
- Sjukpenning: Frågan i målet är om det kan anses oskäligt att bedöma den försäkrades arbetsförmåga mot ett normalt förekommande arbete. En delfråga är om det är tillräckligt att en försäkrad har en progressiv sjukdom eller om det också måste finnas en tydlig prognos för den försäkrades försämringstillstånd (mål nr 662–25).
- Försäkringstillhörighet: Frågan i målet gäller tolkningen av begreppet efterskyddstid samt särskilda skäl enligt 6 kap. 8 § socialförsäkringsbalken. Ska en lagakraftvunnen dom om nekat uppehålls- och arbetstillstånd samt utvisning ur landet ses som ett särskilt skäl till att socialförsäkringsskyddet upphör tidigare än vad huvudregeln i 6 kap. 8 § socialförsäkringsbalken anger? (mål nr 1318–25)

I tre mål har frågan om prövningstillstånd ännu inte avgjorts av Högsta förvaltningsdomstolen vid årsskiftet. Dessa gäller följande frågor.

- Sjukpenninggrundande inkomst: Frågan i målet är om ny SGI kan fastställas under så kallad SGI-skyddad tid i ett pågående ersättningsärende (mål nr 6681–25).²³
- Merkostnadsersättning: Frågan i målet är om 33 § andra stycket förvaltningsprocesslagen (1971:291) innebär att en enskild är förhindrad att överklaga ett beslut till högre instans då allmänna ombudet ensamt valt att överklaga beslutsmyndighetens beslut, även när ett överklagande har skett till fördel för den enskilde (mål nr 5802–25).²⁴
- Sjukersättning: Frågan i målet är om tidpunkten för försäkringsfallet ska bestämmas till ett exakt datum, det vill säga till år, månad och dag (mål nr 7705–25).

3.4.7 Dom från Högsta förvaltningsdomstolen

Under år 2025 har en dom kommit från Högsta förvaltningsdomstolen där allmänna ombudet har varit part (HFD 2025 ref. 45). I målet förde ombudet talan till fördel för den enskilde. Högsta förvaltningsdomstolen biföll allmänna ombudets överklagande.

Nedan redogörs för den vägledande domen:

²³ Högsta förvaltningsdomstolen har den 28 januari 2026 meddelat prövningstillstånd i målet.

²⁴ Högsta förvaltningsdomstolen har den 28 januari 2026 vägrat prövningstillstånd i målet.

Frågan

Frågan är om en försäkrad, som i begränsad omfattning bedriver näringsverksamhet, kan betraktas som helt eller delvis arbetslös vid tillämpningen av bestämmelserna om SGI-skydd och därmed kan skydda en tidigare inkomst av anställning.

Bakgrund

Den försäkrade ansökte om hel sjukpenning från och med den 3 december 2021. Försäkringskassan fastställde en sjukpenninggrundande inkomst för den försäkrade. Till grund för den sjukpenninggrundande inkomsten låg hennes inkomst av annat förvärvsarbete (SGI B) och inkomsten från två dagar hon arbetade som behovsanställd (SGI A) i månadsskiftet november/december 2021. Den sammanlagda årsinkomsten fastställdes till 19 500 kr (SGI A och SGI B).

Av Försäkringskassans utredning framgår att den försäkrade tidigare haft en heltidsanställning (SGI A) som upphörde i september 2021. Hon ställde sig därefter som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen. Den försäkrade uppgav att hennes enskilda firma varit verksam sedan 2007.

Allmänna ombudet överklagade Försäkringskassans beslut till Förvaltningsrätten i Stockholm och anförde att en sjukpenninggrundande inkomst som är grundad på både SGI A och SGI B borde kunna skyddas i händelse av arbetslöshet. Förvaltningsrätten avslog överklagandet.

Även Kammarrätten i Stockholm avslog allmänna ombudets överklagande, och menade att den försäkrade själv hade kunnat bestämma sitt arbetsutbud i den egna näringsverksamheten och att lydelsen av bestämmelserna om SGI-skydd inte ger vid handen att en försäkrad kan skydda sin sjukpenninggrundande inkomst baserad på en tidigare anställning i en sådan situation. Kammarrätten ansåg därför att en försäkrad som bedriver näringsverksamhet i obestämd omfattning inte kan anses som helt eller delvis arbetslös vid tillämpningen av bestämmelserna om SGI-skydd.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade inledningsvis att det är en rimlig utgångspunkt att en försäkrad som bedriver näringsverksamhet inte kan betraktas som arbetslös. Det kan dock inte utläsas av bestämmelsernas ordalydelse att den som arbetar i ett eget företag aldrig skulle kunna betraktas som delvis arbetslös. Det behöver därför göras en bedömning utifrån omständigheterna i varje enskilt fall.

Den försäkrade hade under flera år innan hon ansökte om sjukpenning i allt väsentligt fått sin inkomst från en anställning. När den anställningen upphörde anmälde hon sig hos Arbetsförmedlingen som arbetssökande, som det får förstås med avsikten att få ett nytt heltidsarbete. Hennes egna verksamhet bedrevs i mycket liten omfattning parallellt med hennes heltidsanställning. Bedömningen gjordes att den försäkrades näringsverksamhet inte hindrade henne från att ta ett nytt heltidsarbete.

Mot den bakgrunden fann Högsta förvaltningsdomstolen att omständigheterna var sådana att den försäkrade, trots att hon bedrev näringsverksamhet, skulle anses ha varit arbetslös i den mening som avses i 3 § första stycket 1 förordningen om tillämpningen av vissa skyddsbestämmelser för sjukpenninggrundande inkomst.

Kommentar

Försäkringskassan kom med anledning av domen ut med ett informationsmeddelande där man redogjorde för omständigheterna och vad Högsta förvaltningsdomstolen hade kommit fram till.²⁵ Det finns också en notis om domen på Försäkringskassans intranät. Försäkringskassans vägledning ”Sjukpenninggrundande inkomst och årsarbetstid” är i skrivande stund inte uppdaterad.

3.5 Allmänna ombudets utåtriktade verksamhet

Allmänna ombudets uppdrag är beroende av goda kontaktvägar inom respektive myndighet för att kunna uppnå målet att identifiera frågor där vägledande avgöranden behövs. En öppen dialog med alla aktörer som berörs av socialförsäkringslagstiftningen är därför av vikt.

3.5.1 Kontakter med Försäkringskassan

Allmänna ombudet har under året presenterat sin verksamhet och haft möten kring intressanta rättsfrågor på flera av Försäkringskassans enheter. Dessa möten leder alltid till att förslag på ärenden kommer in, både på kort och lång sikt. De ger även allmänna ombudet kunskaper om tillämpningen och konkreta problem som uppstår i samband med den. Att handläggarna även får en möjlighet till ett personligt möte med allmänna ombudet underlättar framtida kontakter. Under året har allmänna ombudet haft runt 20 informationsmöten.

Allmänna ombudet har som tidigare år haft regelbundna informationsmöten med den funktion på Försäkringskassan som hanterar rättsliga prejudikatfrågor.

Allmänna ombudet har därutöver i huvudsak haft möten med olika företrädare i verksamheten när olika förslag på ärenden aktualiserats. Dessa, mer informella möten, har syftat till att identifiera olösta rättsfrågor men också få klarhet i hur olika handläggningssituationer ser ut. Många kontakter i verksamheten tas också löpande per e-post och telefon. Inte minst inför publiceringen av ett nytt IM tas omfattande kontakter med verksamheten. Detta arbete följer numera en fast process.

²⁵ IM 2025:088.

Ombudets omvärldsbevakning sker också via den information som publiceras på myndighetens intranät, där nya styrande dokument och förmånernas uppdaterade handlägningsprocesser kan följas.

3.5.2 Kontakter med Pensionsmyndigheten

Allmänna ombudet har schemalagda möten med Pensionsmyndighetens juridikavdelning under tre tillfällen per termin. Det som tas upp vid mötena är aktuella överklaganden, nya rättsfrågor och även praktiska frågor om överlämnande av handlingar och liknande.

Under våren besökte allmänna ombudet Pensionsmyndighetens kontor i Halmstad.

Allmänna ombudet har förvisso inte tillgång till myndighetens intranät, men en löpande dialog med myndigheten och väl genomarbetade rutiner gör att ombudet under året fått del av rättsfallsöversikter och styrande dokument. Allmänna ombudet har även utpekade kontaktpersoner på Pensionsmyndigheten, så att olika frågor snabbt besvaras och beställda akter kommer in till ombudets kansli utan onödigt dröjsmål.

3.5.3 Andra kontakter

I allmänna ombudets rapport för år 2024 konstaterades att det är viktigt att ha ett väl upparbetat system för att få uppslag till frågor som är angelägna att driva. Behovet av att det systemet sträcker sig även utanför Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten tydliggörs av att tipsen från dessa myndigheter har blivit färre. Allmänna ombudet har därför även i år lagt betydande resurser under året på att informera om det allmänna ombudets verksamhet och efterfråga inspel om relevanta rättsfrågor.

Ett fokus har varit att ha kontakt med de allmänna förvaltningsdomstolarna. Under året har allmänna ombudet besökt Kammarrätten i Sundsvall, Kammarrätten i Stockholm och Kammarrätten i Jönköping. Allmänna ombudet deltog också under hösten i en utbildning arrangerad av Domstolsakademin, *Socialförsäkringsrätt 2*.

Ett annat fokus har varit att fortsätta utöka diskussionerna med andra aktörer. Allmänna ombudet har haft ett digitalt möte med företrädare för Inspektionen för socialförsäkring (ISF). I november besökte allmänna ombudet ISF i Göteborg. Planeringen med ett möte per termin har alltså upprätthållits. Däremellan har allmänna ombudets särskilda kontaktperson mot ISF, en av ombudets jurister, haft kontinuerligt informationsutbyte i samband med att rapporter eller granskningar släppts.

I september blev allmänna ombudet inbjuden till Socialförsäkringsutskottet och fick möjlighet att berätta om sin verksamhet.

Under hösten deltog allmänna ombudet i ett seminarium anordnat av SNS, som är ett policyinriktat forskningsinstitut, med titeln *En ändamålsenlig socialförsäkring?*²⁶

Allmänna ombudet har fortsatt haft regelbundna kontakter med de allmänna ombuden vid Tullverket och Skatteverket. Det ger en bra möjlighet till erfarenhetsutbyten samt att tillsammans reflektera kring ombudens roll. Samarbetet kommer att fortsätta under 2026 med ett gemensamt deltagande under Domstolsakademiens förvaltningsprocessdagar.

Ett tredje fokus har varit att upprätthålla kontakten med företrädare för akademien för att även på så sätt få del av vilka frågor som tilldrar sig intresse. I februari var allmänna ombudet på en nationell konferens i processrätt i Lund, där såväl forskare som praktiker deltog. Konferensen anordnades av Lunds, Uppsalas och Stockholms universitet och titeln på konferensen var *Kompetensfördelningen mellan allmän domstol och allmän förvaltningsdomstol*. Allmänna ombudet har såväl under vår- som hösttermin träffat juriststudenter vid Lunds universitet och Göteborgs universitet och föreläst om allmänna ombudets roll i socialförsäkringen.

Under året har allmänna ombudet förordnats som expert i utredningen (S:2025:01) om ändamålsenliga återkravsregler i socialförsäkringen. Allmänna ombudet har också varit remissinstans vid två tillfällen.

²⁶ Tillgänglig på [En ändamålsenlig socialförsäkring? - SNS](#).

4 Iakttagelser – ett urval

I regleringsbrevet anges att allmänna ombudet ska redovisa viktigare iakttagelser till regeringen. Iakttagelserna har sin grund i granskningen av inkommande förslag på ärenden eller ombudets egen omvärldsbevakning. Det som utmärker iakttagelserna är att ombudet har svårt att få frågeställningen som iakttagelsen rör prövad i domstol.

I detta avsnitt redogörs för några av de iakttagelser som har gjorts under 2025.

4.1 Bostadsbidrag

Regelverket som styr rätten till bostadsbidrag återfinns i huvudsak i 95 – 98 kapitlen i socialförsäkringsbalken. Sammanlagt uppgår de enskilda paragraferna till drygt 60 stycken.

Allmänna ombudet har under 2025 tagit del av ett antal ärenden som avser rätten till bostadsbidrag. I samband med det har ombudet uppmärksammat att det i vissa beslut görs mer generella hänvisningar till det regelverk som tillämpats. Det hänvisas enbart till hela kapitel i socialförsäkringsbalken.

4.2 Bostadstillägg

Bostadstillägg är ett inkomstprövat tillägg till vissa andra socialförsäkringsförmåner och lämnas i form av antingen bostadstillägg eller särskilt bostadstillägg. Allmänna ombudet har kommit att göra två iakttagelser som avser bostadstillägg.

Den första iakttagelsen gäller situationen när sambor vid tillämpningen av regelverket har kommit att jämsställas med makar.²⁷

Då det i grunden handlar om ett inkomstprövat tillägg behöver den enskildes inkomster klarläggas. Med inkomster avses även förmögenhet. Vid beräkningen av förmögenheten ska denna beräknas enligt lagen (2009:1053) om förmögenhet vid beräkning av vissa förmåner.

En tillgång som ska tas upp vid förmögenhetsberäkningen är den enskildes privatbostadsfastighet och privatbostadsrätt. Om den som söker bostadstillägg bor i särskild boendeform ska det dock bortses ifrån tillgångar i form av en privatbostadsfastighet eller privatbostadsrätt om bostaden fortsatt utgör permanentbostad för den försäkrades make/maka.²⁸

²⁷ 100 kap. 2 och 3 §§ socialförsäkringsbalken.

²⁸ 4 § p. 1 och 5 § andra stycket lagen om förmögenhet vid beräkning av vissa förmåner.

Enligt regelverket för bostadstillägg ska sambor jämsställas med gifta makar. En motsvarande bestämmelse, som jämsställer sambor med gifta makar, saknas däremot i lagtexten som reglerar förmögenhetsberäkningen. Avsaknaden av en sådan bestämmelse innebär att det uppkommer en diskrepans mellan regelverken vid bedömningen av rätt till bostadstillägg.

Den andra iakttagelsen avser situationen där en enskild som ansöker om bostadstillägg hyr bostaden av en nära anhörig. Inte sällan har den försäkrade via överlåtelse till närstående avhänt sig den aktuella bostaden för att sedan hyra tillbaka ett boende i eller utanför bostaden.²⁹ Som allmänna ombudet förstått det är den överenskomna hyran ibland omotiverat hög. Iakttagelsen består av att beslutsmyndigheten i en sådan situation saknar möjlighet att ifrågasätta boendekostnaden eller neka bostadstillägg.³⁰

4.3 Försäkringstillhörighet

För en tredjelandsmedborgare som omfattas av EU:s så kallade massflyktsdirektiv gäller särskilda bestämmelser kring till exempel försäkringstillhörigheten.³¹ När en sådan medborgare, boendes i en annan medlemsstat, flyttar till Sverige uppkommer en gränsöverskridande situation mellan två medlemsstater i EU. Då särskilda bestämmelser har implementerats så tillämpas inte det EU-rättsliga regelverk som finns för tredjelandsmedborgare i en sådan situation och som innebär att en tredjelandsmedborgare kan bedömas på samma grund som en unionsmedborgare.³²

Iakttagelsen består i att en tillämpning av massflyktsdirektivet medför att en ukrainsk medborgares tillhörighet till socialförsäkringssystemet begränsas. Det är en skillnad från övriga tredjelandsmedborgare som vid en gränsöverskridande situation kommer att omfattas av det svenska socialförsäkringssystemet.

4.4 Sjukersättning

En enskild som beviljas sjukersättning kan få ersättningen i form av inkomstrelaterad sjukersättning eller som sjukersättning i form av

²⁹ Den försäkrade hyr en del av bostaden eller en extern bostad på samma fastighet, till exempel ett attefallshus.

³⁰ Jämför regelverket om bostadsbidrag, 97 kap. 29 § socialförsäkringsbalken.

³¹ Rådets direktiv 2001/55/EG av den 20 juli 2001 om miniminormer för att ge tillfälligt skydd vid massiv tillströmning av fördrivna personer och om åtgärder för att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser för att ta emot dessa personer och bära följderna av detta samt Rådets genomförandebeslut (EU) 2022/382 av den 4 mars 2022 om fastställande av att det föreligger massiv tillströmning av fördrivna personer från Ukraina i den mening som avses i artikel 5 i direktiv 2001/55/EG, med följden att tillfälligt skydd införs.

³² Europaparlamentets och Rådets förordning (EU) nr 1231/2010 av den 24 november 2010 om utvidgning av förordning (EG) nr 883/2004 och förordning (EG) nr 987/2009 till att gälla de tredjelandsmedborgare som enbart på grund av sitt medborgarskap inte omfattas av dessa förordningar och Europaparlamentets och Rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

garantiersättning.³³ Då den inkomstrelaterade ersättningen är en arbetsbaserad förmån innebär det att den enskilde måste omfattas av försäkringen vid den tidpunkt då försäkringsfallet inträffar och vid tidpunkten för när ersättningen ska betalas ut.

I socialförsäkringsbalken finns det för den inkomstrelaterade sjukersättningen ett efterskydd som sträcker sig upp till ett år efter det att den försäkrades arbete har upphört. Skyddet kan därefter utsträckas ytterligare så länge bestämmelserna i 26 kap. 11–16 §§ socialförsäkringsbalken om sjukpenninggrundande inkomst vid förvärvsavbrott (så kallad SGI-skyddad tid) är tillämpliga.

Den iakttagelse som allmänna ombudet har gjort uppkommer i ärenden där den enskilde, som haft sjukpenning under en längre tid, inte längre har kvar sin anställning och beviljas sjukersättning. Eftersom hens sjukpenninggrundande inkomst har varit skyddad med stöd av 26 kap. 17 § socialförsäkringsbalken så har sjukpenning kunnat betalas ut med den aktuella sjukpenninggrundande inkomsten som grund. När den enskilde beviljas sjukersättning så kan hen, till följd av att 26 kap. 17 § socialförsäkringsbalken inte omfattas av efterskyddet, endast beviljas sjukersättning i form av garantiersättning.³⁴

4.5 Sjukpenninggrundande inkomst

Flera socialförsäkringsförmåner syftar till att ge kompensation när den enskilde inte har en inkomst på grund av till exempel sjukdom eller föräldraledighet. Ersättningens storlek är beroende av den försäkrades inkomster. Vilka inkomster som kan ligga till grund för beräkningen av den förmån som ska betalas ut finns i bestämmelserna om sjukpenninggrundande inkomst i socialförsäkringsbalken.

Även en enskild som inte längre arbetar kan få tillgodoräkna sig en tidigare inkomst under förutsättning att det finns ett skydd för den tidigare inkomsten, så kallad SGI-skydd. Det innebär i praktiken att en försäkrad har rätt att få en ersättning utbetald baserad på en tidigare sjukpenninggrundande inkomst. Allmänna ombudet har uppmärksammat på situationen där en enskild går miste om en tidigare sjukpenninggrundande inkomst eftersom skyddet för den kommit att brytas.

SGI-skyddet i samband med studieavbrott har tidigare varit en fråga som allmänna ombudet bedömt vara prejudikatintressant.³⁵ Den nu aktuella iakttagelsen har sin grund i att det finns ärenden där den studerande för tiden mellan två kurser inte ställt sig som arbetssökande. Det kortare avbrottet får till följd att ett tidigare SGI-skydd upphör.

³³ Inkomstrelaterad sjukersättning är en arbetsbaserad förmån enligt 6 kap. socialförsäkringsbalken. Sjukersättning i form av garantiersättning är en bosättningsbaserad förmån enligt 5 kap. socialförsäkringsbalken.

³⁴ För 2025 är högsta sjukpenninggrundande inkomst 10 prisbasbelopp 588 000 kronor. För inkomstrelaterad sjukersättning är maxbeloppet 23 777 kronor per månad och för sjukersättning i form av garantiersättning är maxbeloppet 13 622 kronor per månad. Se Aktuella belopp - Försäkringskassan (hämtad den 13 februari 2026).

³⁵ Se HFD 2019 ref. 55, HFD 2019 not. 29, men även till exempel HFD 2014 ref. 11.

4.6 Tillfällig föräldrapenning

En förälder har rätt till tillfällig föräldrapenning om hen behöver vårda ett sjukt barn. Enligt huvudregeln utges föräldrapenning fram till dess barnet fyller 12 år. För tid efter det, men innan barnet fyllt 16 år, kan en förälder beviljas tillfällig föräldrapenning för vård av barn. Försättningen är att det är styrkt att barnet är i behov av särskild tillsyn eller vård på grund av sjukdom, utvecklingsstörning eller funktionshinder. Ersättningen kan då utges med 60 dagar per barn och år.³⁶

Ett särskilt behov av vård eller tillsyn beror ofta på kända långvariga sjukdomar eller funktionsnedsättningar. Det kan också uppkomma när barn som normalt klarar sig själva drabbas av en allvarlig sjukdom eller en funktionsnedsättning och då behöver föräldrarnas stöd, hjälp och omsorg under en begränsad sjukperiod eller vid läkarbesök.³⁷

Allmänna ombudet har uppmärksammat på situationen där barnet har en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, men där diagnosen satts sent, det vill säga först när barnet är äldre. En sen diagnosättning innebär att föräldern kan gå miste om ersättning eftersom förmånen enligt huvudregeln inte lämnas efter det att barnet fyllt 12 år. Även om en ansökan kan göras i efterhand är den begränsad retroaktivt till 90 dagar före dagen för ansökan.³⁸

4.7 Återkrav

Allmänna ombudet har kommit att göra två iakttagelser under året som avser återkrav av en utbetald ersättning.

Den första iakttagelsen avser förmånen sjukpenning i förebyggande syfte. En enskild kan under vissa förutsättningar beviljas ersättning i form av sjukpenning i förebyggande syfte. Ersättningen utges när hen deltar i en åtgärd som avser att förebygga sjukdom, förkorta sjukdomstiden samt förebygga eller häva en nedsättning av arbetsförmågan.³⁹ Ersättningen kan beviljas den som avstår från förvärvsarbete eller för den som är arbetslös.⁴⁰ Försäkringskassans tillämpning innebär att ersättningen även kan beviljas en enskild som är föräldraledig.

Ansökan om förmånen görs på en av Försäkringskassan fastställd blankett.⁴¹ På blanketten, på vilken den enskilde ska ange ett antal uppgifter, finns det en

³⁶ 13 kap. 22 och 25 §§ socialförsäkringsbalken. Därutöver finns det fler situationer där en förälder kan beviljas tillfällig föräldrapenning efter barnets 12-årsdag. Om det handlar om ett barn som omfattas av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade och vid vård av ett allvarligt sjukt barn (se 13 kap. 26, 27 samt 30 §§ socialförsäkringsbalken).

³⁷ Försäkringskassans vägledning 2016:2 *Tillfällig föräldrapenning*, version 11, avsnitt 4.12.1, s. 60 f.

³⁸ 13 kap. 9 a § socialförsäkringsbalken.

³⁹ 27 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken.

⁴⁰ Se HFD 2019 ref. 41.

⁴¹ Se blankett med nummer 7261.

kryssruta för anställd och en kryssruta för den som är arbetslös. Däremot saknas det en kryssruta för den som är föräldraledig.

Allmänna ombudet har tagit del av ärenden där den enskilde är föräldraledig och vid ansökan kryssat i rutan för anställd på blanketten. Valet av kryssruta har, såvitt allmänna ombudet uppfattat det, föranletts av att den enskilde har en anställning som hen är föräldraledig ifrån. Den lämnade uppgiften har kommit att få olika betydelse för rätten till förmånen. Till synes har uppgiften initialt kommit att godtas för att i ett senare skede föranleda ett återkrav. Iakttagelsen är att utformningen av blanketten gör det svårt för den enskilde att göra rätt från början, vilket kan leda till ett beslut om återkrav.

Den andra iakttagelsen som allmänna ombudet gjort avser den så kallade insiktsprövningen vid bedömningen av återkrav.

Om en felutbetalning föranletts av att den enskilde lämnat oriktiga uppgifter eller underlåtit att fullgöra sin uppgifts- eller anmälningsskyldighet ska myndigheten fatta beslut om återkrav. Även om den enskilde inte föranlett felutbetalningen kan hen bli återbetalningsskyldig om hen insett eller skäligen borde ha insett att utbetalningen var felaktig.⁴²

Allmänna ombudet har tagit del av beslut om återkrav där den enskildes insikt varit av avgörande betydelse. I beslutsmotiveringen anges i huvudsak att relevant information kring den aktuella rättsfrågan, så som till exempel SGI-skyddets förutsättningar, finns på myndighetens hemsida och att det talar för att den enskilde skäligen borde ha insett att hen inte längre uppfyllde förutsättningarna. Det innebär att den enskilde borde ha insett att den utbetalning som gjorts med en tidigare, inte längre skyddad, sjukpenninggrundande inkomst som grund var felaktig.

Iakttagelsen består i att Försäkringskassan i återkravsärenden kommit att hänvisa till att relevant information finns på myndighetens hemsida. Det innebär att den enskilde alltid kan sägas ha haft insikt eftersom informationen finns tillgänglig på myndighetens hemsida, vilket innebär att det finns grund för återkrav.⁴³

⁴² 108 kap. 2 § socialförsäkringsbalken.

⁴³ 108 kap. 2 § andra stycket socialförsäkringsbalken.

5 En spaning in i framtiden

Under året har socialförsäkringen varit föremål för fortsatt politiskt intresse och ett flertal nya lagförslag har presenterats eller ligger i stöpsleven. Detta, sammantaget med en tydlig styrning av myndigheterna mot en ökad kontroll av hur myndigheterna hanterar utbetalningarna från systemen, leder till att behovet av nya vägledande avgöranden snarare ökar än minskar.

Allmänna ombudets förändrade arbetssätt som innebär ett mer självständigt letande efter intressanta rättsfrågor har visat sig ge en viss effekt men är samtidigt tidskrävande. Som redovisats i rapporten har den uppsökande verksamheten hos myndigheterna inte haft någon nämnvärd inverkan på antalet tips. Det är alltså ett fortsatt problem för det allmänna ombudet att rättsfrågorna måste fångas upp redan hos Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten.

Jag kan notera att arbetet med att tydliggöra det allmänna ombudets roll genom besök hos förvaltningsdomstolarna har inneburit inspirerande möten och dialoger och – tror jag mig våga påstå – en ökad insikt om vår verksamhet. Tyvärr kan man dock konstatera att handläggningstiderna vid ett stort antal domstolar fortfarande är mycket långa, vilket innebär att vägen genom domstolsorganisationen ibland tar så lång tid att frågan hinner förlora sin betydelse.

Allmänna ombudets roll och verksamhet har varit uppe till diskussion vid ett stort antal tillfällen. Ett antal olika lösningar har presenterats för att stärka rollen, men behovet av ett självständigt allmänt ombud med nuvarande uppdrag har också ifrågasatts. Det är därför värt att återigen framhålla att allmänna ombudet för socialförsäkringen har ett centralt uppdrag för att socialförsäkringssystemet ska tillämpas på avsett sätt och upplevas som legitimt av medborgarna. Detta gäller inte minst i tider av snabb lagstiftningstakt och stora samhällsförändringar.

För att uppdraget ska kunna genomföras på ett så effektivt sätt som möjligt är det dock centralt att de regeländringar jag föreslår i min hemställan till Regeringskansliet – möjligheten till sent partsinträde och etableringen hos både Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten för att möjliggöra ett likartat arbetssätt på alla rättsområden – genomförs. Då kommer allmänna ombudets uppdrag att ge störst nytta för både det allmänna och för enskilda.

I avvaktan på förbättrade lagliga förutsättningar för verksamheten fortsätter vi att hantera tips och uppslag inom de ramar som regelverket ger för närvarande. Det finns all anledning att se fram emot ett spännande år även år 2026.

Stockholm den 25 februari 2026

Martina Axmin
Allmänt ombud för socialförsäkringen

Bilaga: Avgöranden från kammarrätterna under 2025

Fördelningen mellan kammarrätterna: Fyra avgöranden från Sundsvall, tio från Stockholm, fyra från Jönköping och tolv från Göteborg. Sammanlagt 30 avgöranden.

Slutliga beslut om att inte meddela prövningstillstånd

Kammarrätten i Göteborg slutligt beslut den 16 januari 2025 i mål 5334–24

Frågan i målet

Frågan i målet är om det finns förutsättningar att beakta kostnader för resor som en ersättningsgill merkostnad.

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till fördel för den enskilde. Avslag i förvaltningsrätt. Kammarrätten meddelade inte prövningstillstånd.

Kammarrätten i Jönköping slutligt beslut den 24 februari 2025 i mål 592–24

Frågan i målet

Frågan i målet är om ett engångsbelopp i form av retroaktiv semesterersättning, som härrör från det arbete som den försäkrade på grund av sin arbetsskada inte längre kan utföra, ska ses som en indikation på bibehållen förvärvsförmåga och räknas med i inkomsten efter skadan.

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till fördel för den enskilde. Avslag i förvaltningsrätt. Kammarrätten meddelade inte prövningstillstånd.

Kammarrätten i Sundsvall slutligt beslut den 3 mars 2025 i mål 3254–24

Frågan i målet

Frågan i målet är om den försäkrades funktionshinder medför betydande svårigheter i den dagliga livsföringen, varför hon ska omfattas av personkrets i 1 § 3 lagen (1993:387) om stöd och service för vissa funktionshindrade.

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till fördel för den enskilde. Avslag i förvaltningsrätt. Kammarrätten meddelade inte prövningstillstånd.

Kammarrätten i Göteborg slutligt beslut den 29 april 2025 i mål 7627–24

Frågan i målet

Frågan i målet är vilken betydelse arbetstidens förläggning har vid bedömningen av arbetsförmågans nedsättning vid prövningen av rätten till partiell sjukersättning. Frågan är om den försäkrade behöver reducera sin arbetstid varje dag, varje vecka eller varje månad.

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till fördel för den enskilde. Avslag i förvaltningsrätt. Kammarrätten meddelade inte prövningstillstånd.

Kammarrätten i Jönköping slutligt beslut den 25 juni 2025 i mål 260–24

Frågan i målet

Frågan i målet är om den försäkrade på grund av en psykisk funktionsnedsättning behöver stöd för att förebygga att han eller hon fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom.

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till fördel för den enskilde. Avslag i förvaltningsrätt. Kammarrätten meddelade inte prövningstillstånd.

Kammarrätten i Stockholm slutligt beslut den 18 september 2025 i mål 5252–25

Frågan i målet

Frågan i målet är om omvårdnadsbidraget ska begränsas i tid till att avse den tidsperiod för vilken den försäkrade har uppehållstillstånd.

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till nackdel för den enskilde. Avslag i förvaltningsrätt. Kammarrätten meddelade inte prövningstillstånd.

Kammarrätten i Stockholm slutligt beslut den 18 september 2025 i mål 3836–25

Frågan i målet

Frågan i målet är om omvårdnadsbidraget ska begränsas i tid till att avse den tidsperiod för vilken den försäkrade har uppehållstillstånd.

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till nackdel för den enskilde. Avslag i förvaltningsrätt. Kammarrätten meddelade inte prövningstillstånd.

Kammarrätten i Göteborg slutligt beslut den 14 oktober 2025 i mål 3689–25

Frågan i målet

Frågan i målet är om sjukpenning i förebyggande syfte kan lämnas för en planerad behandling eller rehabilitering trots att denna med kort varsel blivit inställd samt i vad mån den uppkomna situationen inneburit att behandlingen lett till att arbetet inte kunnat genomföras.

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till fördel för den enskilde. Avslag i förvaltningsrätt. Kammarrätten meddelade inte prövningstillstånd.

Kammarrätten i Göteborg slutligt beslut den 21 oktober 2025 i mål 3690–25

Frågan i målet

Frågan i målet är vilken arbetsinsats som krävs för rätt till en fjärdedels respektive ett halvt omvårdnadsbidrag, det vill säga vad som utgör mer än måttliga behov av omvårdnad och tillsyn i förhållande till stora behov av vård och tillsyn. Vidare är frågan på vilket sätt föräldraansvaret ska vägas in vid bedömningen av rätt till omvårdnadsbidrag.

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till fördel för den enskilde. Avslag i förvaltningsrätt. Kammarrätten meddelade inte prövningstillstånd.

Kammarrätten i Göteborg slutligt beslut den 4 december 2025 i mål 6978–25

Frågan i målet

Frågan i målet gäller tolkningen av begreppet *kännedom* i 110 kap. 47 § socialförsäkringsbalken i relation till den anmälningsskyldighet som åligger den försäkrade enligt 110 kap. 46 § socialförsäkringsbalken. Ska kännedom om ett förhållande/uppgift vara subjektivt och utgå från vad den försäkrade uppger sig ha känt till respektive saknat kunskap om – eller är det möjligt att presumera kännedom baserat på att en förändring objektivt sett har inträffat?

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till fördel för den enskilde. Avslag i förvaltningsrätt. Kammarrätten meddelade inte prövningstillstånd.

Slutliga beslut

Kammarrätten i Sundsvall slutligt beslut den 10 februari 2025 i mål 1263–24

Frågan i målet

Frågan i målet är vad som avses med begreppet *giltig anledning*, när den försäkrade inte ansökt om steglös avräkning innan förvärvsarbetet inleddes.

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till fördel för den enskilde. Förvaltningsrätten fann att ansökan om steglös avräkning för år 2022 inkommit för sent och att den enskilde saknade giltig anledning för försening. Försäkringskassans beslut att avvisa ansökan var därför, enligt förvaltningsrätten, riktigt.

Avseende år 2023 fann förvaltningsrätten att Försäkringskassans beslut skulle upphävs samt att målet skulle återförvisas till Försäkringskassan för prövning av den enskildes ansökan för samma år.

Allmänna ombudet överklagade förvaltningsrättens dom då det fanns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten kommit fram. Då den enskilde saknade rätt till ersättning från februari 2022 var det inte möjligt att göra en avräkning för år 2023. Förvaltningsrättens dom innebar alltså i praktiken att Försäkringskassan skulle pröva en avräkning av en sjukersättning som den försäkrande inte längre hade rätt till.

Kammarrätten avvisade överklagandet på den grunden att förvaltningsrättens dom inte hade gått allmänna ombudet emot.

Kammarrätten i Stockholm slutligt beslut den 20 augusti 2025 i mål 4633–25

Frågan i målet

Frågan i målet är om kostnaden för ett läkemedel som inte omfattas av lagen (2002:160) om läkemedelsförmåner m.m. kan utgöra en godtagbar merkostnad. En delfråga blir i vilken omfattning medicinska och andra åtgärder måste ha prövats för att en kostnad ska kunna ses som skälig.

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till fördel för den enskilde. Avslag i förvaltningsrätten. Allmänna ombudet valde, mot bakgrund av omständigheterna i målet, att inte överklaga till kammarrätten.

Den enskilde överklagade till kammarrätten. Kammarrätten avvisade den enskildes överklagande med motiveringen att förvaltningsrättens dom inte gått den enskilde emot.

Allmänna ombudet överklagade avvisningsbeslutet till Högsta förvaltningsdomstolen, som vid årsskiftet ännu inte avgjort frågan om prövningstillstånd (mål 5802–25).

Domar

Kammarrätten i Stockholm dom den 7 januari 2025 i mål 5501–24

Frågan i målet

Den centrala frågan i målet gäller tolkningen av begreppet efterskyddstid samt särskilda skäl enligt 6 kap. 8 § socialförsäkringsbalken. Ska en lagakraftvunnen dom om nekat uppehålls- och arbetstillstånd samt utvisning ur landet ses som ett särskilt skäl till att socialförsäkringsskyddet upphör tidigare än vad huvudregeln i 6 kap. 8 § socialförsäkringsbalken anger?

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till nackdel för den enskilde. Förvaltningsrätten biföll överklagandet. Allmänna ombudet ändrade sin talan till fördel för den enskilde. Kammarrätten avslog överklagandet. Högsta förvaltningsdomstolen meddelade inte prövningstillstånd (mål 1318–25).

Kammarrätten i Göteborg dom den 27 januari 2025 i mål 5333–24

Frågan i målet

Frågan i målet är om begreppet *oavsett hjälpens karaktär* i 9 a § tredje stycket lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade innebär att ett behov av dubbel assistans ska bedömas på samma sätt som det grundläggande behov som det är kopplat till. Närmare bestämt är frågan om behovet av dubbel assistans ska bedömas på samma sätt som behovet av stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för den enskildes liv eller att det annars finns en överhängande och allvarlig risk för hens fysiska hälsa eller om dubbel assistans bara ska beviljas för den aktiva insatsen.

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till fördel för den enskilde. Förvaltningsrätten avslog överklagandet. Även kammarrätten avslog överklagandet. Högsta förvaltningsdomstolen meddelade inte prövningstillstånd (mål 1725–25).

Kammarrätten i Jönköping dom den 12 mars 2025 i mål 838–23

Frågan i målet

Frågan i målet gäller tolkningen av 33 kap. 10 a § socialförsäkringsbalken. Ska arbetsförmågan bedömas enbart mot de arbeten som den försäkrade haft under femton år före ansökan om sjukersättning, även om arbete endast utförts i mindre omfattning under perioden? Finns det möjlighet att frångå specialregeln i 33 kap. 10 a § socialförsäkringsbalken när det finns ett arbete som den försäkrade de facto utfört?

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till nackdel för den enskilde. Förvaltningsrätten avslog överklagandet. Även kammarrätten avslog överklagandet. Ärendet avslutades därefter.

Kammarrätten i Göteborg dom den 18 mars 2025 i mål 7475–24

Frågan i målet

Frågan i målet gäller begreppet nödvändiga kostnader för tandvård i 40 kap. 11 § socialförsäkringsbalken. Ska ersättning för sådan tandvård som behövs på grund av en arbetsskada lämnas med ett belopp som motsvarar den faktiska kostnaden eller med ett belopp som motsvaras av referenspriset för behandlingen?

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till nackdel för den enskilde. Förvaltningsrätten avslog överklagandet. Även kammarrätten avslog överklagandet. Ärendet avslutades därefter.

Kammarrätten i Göteborg dom den 24 mars 2025 i mål 8038–24

Frågan i målet

Målet gäller rätten till omvårdnadsbidrag där sökandena har mer än ett barn. Frågan i målet är vilken arbetsinsats som krävs för rätt till helt omvårdnadsbidrag, det vill säga vad som utgör särskilt stora behov av omvårdnad och tillsyn.

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till fördel för den enskilde. Förvaltningsrätten avslog överklagandet. Även kammarrätten avslog överklagandet. Ärendet avslutades därefter.

Kammarrätten i Göteborg dom den 27 mars 2025 i mål 6891–24

Frågan i målet

Frågan i målet är om kravet på minst tio sjukperioder under en 12-månadersperiod är uppfyllt, vilket förutsätts för rätt till särskilt högriskskydd. En delfråga blir då om hänsyn endast får tas till registrerad sjukfrånvaro vid bedömningen av särskilt högriskskydd.

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till nackdel för den enskilde. Förvaltningsrätten avslog överklagandet. Allmänna ombudet överklagade till kammarrätten som biföll talan. Ärendet avslutades därefter.

Kammarrätten i Stockholm dom den 23 april 2025 i mål 3117–24

Frågan i målet

Frågan i målet är om sjukersättning i form av garantiersättning (garantiersättningen) får exporteras när den försäkrade är bosatt utanför Sverige, men i ett annat EU/EES-land eller Schweiz.

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till nackdel för den enskilde. Förvaltningsrätten avslog överklagandet. Kammarrätten undanröjde förvaltningsrättens dom med motiveringen att det inte rörde sig om ett överklagbart beslut. Allmänna ombudet avslutade därefter ärendet.

Kammarrätten i Göteborg dom den 12 maj 2025 i mål 7948–24

Frågan i målet

Frågan i målet är vilken betydelse arbetstidens förläggning har vid bedömningen av arbetsförmågans nedsättning vid prövningen av rätten till partiell aktivitetsersättning och om den försäkrade behöver reducera sin arbetstid varje dag, varje vecka eller varje månad.

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till fördel för den enskilde. Förvaltningsrätten avslog överklagandet. Kammarrätten biföll överklagandet och upphävde underinstansernas avgöranden, förklarade att den enskildes arbetsförmåga är nedsatt med en fjärdedel från och med december 2023 samt visade målet åter till Försäkringskassan för prövning av om övriga förutsättningar för aktivitetsersättning är uppfyllda från och med december 2023.

Kammarrätten i Jönköping dom den 27 maj 2025 i mål 847–23

Frågan i målet

Frågan i målet är om det finns särskilda skäl att bevilja den enskilde hel eftergift. En del fråga vid den prövningen är när en uppgift ska anses vara känd hos myndigheten.

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till fördel för den enskilde. Förvaltningsrätten avslog överklagandet. Även kammarrätten avslog överklagandet. Ärendet avslutades därefter.

Kammarrätten i Stockholm dom den 5 juni 2025 i mål 3352–24

Frågan i målet

Frågan i målet gäller tolkningen av 33 kap. 10 a § socialförsäkringsbalken och om den försäkrade har erfarenhet av ett normalt förekommande arbete. En delfråga är om ett uppdrag som god man är ett sådant arbete.

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till fördel för den enskilde. Förvaltningsrätten avslog överklagandet. Kammarrätten biföll överklagandet och upphävde underinstansernas avgöranden samt visade målet åter till Försäkringskassan för ny prövning av den enskildes rätt till sjukersättning i enlighet med skälen för avgörandet. Allmänna ombudet avslutade därefter ärendet.

Kammarrätten i Sundsvall dom den 10 juni 2025 i mål 436–25

Frågan i målet

Frågan i målet gäller tolkningen av 33 kap. 10 a § socialförsäkringsbalken och innebörden av begreppet *ha erfarenhet av* ett förvärvsarbete. Ska arbetsförmågan bedömas mot arbeten som den försäkrade haft under femton år före ansökan om sjukersättning, även om arbetet endast utförts i mindre omfattning under perioden?

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till fördel för den enskilde. Förvaltningsrätten avslog överklagandet. Även kammarrätten avslog överklagandet. Allmänna ombudet avslutade därefter ärendet.

Kammarrätten i Göteborg dom den 3 september 2025 i mål 382–25

Frågan i målet

Frågan i målet är om en ny sjukpenninggrundande inkomst kan fastställas under så kallad SGI-skyddad tid i ett pågående ersättningsärende.

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till fördel för den enskilde. Förvaltningsrätten avslog överklagandet. Även kammarrätten avslog överklagandet. Allmänna ombudet har överklagat till Högsta förvaltningsdomstolen som vid årsskiftet ännu inte avgjort frågan om prövningstillstånd (mål 6681–25).

Kammarrätten i Stockholm dom den 29 september i mål 4568–25

Frågan i målet

Frågan i målet är om det är möjligt att erhålla bostadstillägg för en bostad där den enskilde inte är folkbokförd.

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till nackdel för den enskilde. Förvaltningsrätten biföll överklagandet. Allmänna ombudet ändrade sin talan i kammarrätten och överklagade till fördel för den enskilde. Kammarrätten biföll överklagandet och fastställde Pensionsmyndighetens beslut (skiljaktig mening finns). Allmänna ombudet avslutade därefter ärendet.

Kammarrätten i Stockholm dom den 14 oktober 2025 i mål 2549–25

Frågan i målet

I målet aktualiseras frågan hur bestämmelsen i 33 kap. 5 § socialförsäkringsbalken ska tillämpas vid prövningen av den försäkrades rätt till sjukersättning och mer specifikt fastställandet av tidpunkten för försäkringsfallet. Beroende på hur bestämmelsen tillämpas kan försäkringsfallet bestämmas till olika tidpunkter, vilket får betydelse för om sjukersättning ska lämnas som inkomstrelaterad ersättning eller i form av garantiersättning.

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till fördel för den enskilde. Förvaltningsrätten avslog överklagandet. Även kammarrätten avslog överklagandet. Allmänna ombudet har överklagat till Högsta förvaltningsdomstolen som vid årsskiftet ännu inte avgjort frågan om prövningstillstånd (mål 7705–25).

Kammarrätten i Göteborg dom den 18 november 2025 i mål 7528–24

Frågan i målet

Frågan i målet är om en ny sjukpenninggrundande inkomst kan fastställas under så kallad SGI-skyddad tid i ett pågående ersättningsärende.

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till fördel för den enskilde. Förvaltningsrätten avslog överklagandet. Kammarrätten upphävde förvaltningsrättens dom och Försäkringskassans beslut samt visade målet åter till Försäkringskassan för fortsatt handläggning i enlighet med det som framgår av skälen för kammarrättens avgörande. Allmänna ombudet har därefter avslutat ärendet.

Kammarrätten i Stockholm dom den 21 november 2025 i mål 604–25

Frågan i målet

Frågan i målet är vilken arbetsinsats som krävs för rätt till en fjärdedels respektive ett halvt omvårdnadsbidrag, det vill säga vad som utgör mer än måttliga behov av omvårdnad och tillsyn i förhållande till stora behov av vård och tillsyn. Vidare är frågan på vilket sätt föräldraansvaret ska vägas in vid bedömningen av rätt till omvårdnadsbidrag.

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till fördel för den enskilde. Förvaltningsrätten avslog överklagandet. Även kammarrätten avslog överklagandet. Allmänna ombudet överklagade till Högsta förvaltningsdomstolen som vid årsskiftet ännu inte avgjort frågan om prövningstillstånd (mål 348–26).

Kammarrätten i Stockholm dom den 15 december 2025 i mål 2764–25

Frågan i målet

Frågan i målet är om en ny sjukpenninggrundande inkomst kan fastställas under så kallad SGI-skyddad tid i ett pågående ersättningsärende.

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till fördel för den enskilde. Förvaltningsrätten avslog överklagandet. Kammarrätten upphävde underinstansernas avgöranden och förklarade att den enskilde hade rätt till en sjukpenninggrundande inkomst från ett visst datum. Allmänna ombudet avslutade därefter ärendet.

Kammarrätten i Sundsvall dom den 19 december 2025 i mål 3113–24

Frågan i målet

Frågan i målet är om en ny sjukpenninggrundande inkomst kan fastställas under så kallad SGI-skyddad tid i ett pågående ersättningsärende.

Kort om ärendet

Allmänna ombudet överklagade till fördel för den enskilde. Förvaltningsrätten avslog överklagandet. Kammarrätten ändrade förvaltningsrättens dom och upphävde Försäkringskassans beslut (skiljaktig mening finns). Allmänna ombudet avslutade därefter ärendet.